

- *загальнолюдські та національні ідеї*: моральний закон творення добра і боротьба зі злом, пошук правди і побудова справедливого ладу [4, с. 130];
- *патріотична ідея*: активна праця кожної людини для свого народу, популяризація культури, мови, національної самобутності. «*Це – мій нарід, я плоть від плоти і кров від крові його і тому мушу любити його*», — фраза, яка описує всю мету життя Ващенко [3 с. 15];
- *соціальна ідея*: культура спілкування, виховання в колективі, активна співпраця в молодіжних організаціях : «*Товариство є само по собі дуже важливим чинником у вихованні. Товариші – це твої близькі люди. Любов до них... поширюється потім на цілу націю*», — писав Ващенко [1 с. 10];
- *ідея народності*: підрастаюче покоління та молодь мають знати та розмовляти українською мовою для того, щоб зберегти національну ідентичність;
- *ідея самовдосконалення*: кожна молода людина має розвивати у собі цілеспрямованість, працелюбність, рішучість, а основним критерієм самовиховання є чітке визначення власної мети [4, с.130];
- *ідея індивідуалізації навчально-виховного процесу*: покликана навчити мислити нешаблонно, вирішувати складні завдання не за зразком чи приписом, а спираючись на логіку та аналіз;

Усі перелічені вище ідеї можна втілити за допомогою методів навчання, які Ващенко детально описав у книзі «*Загальні методи навчання*». Він виділяв три види методів: *пасивні, напівактивні та активні*, які він радив застосовувати як у вищій, так і в середній школах. [6, с. 225] Однак для *високої школи* [2 с. 223] він рекомендував користуватися активними методами (науково-дослідницького характеру), тому що пасивні методи не дають потрібного результату. Спираючись на ці методи, він формулює вісім принципів навчання, які можна застосовувати під час навчально-виховного процесу студентської молоді: принцип наукового навчання; принцип систематичності; принцип виховуючого навчання; принцип зв'язку навчання з життям; принцип природовідповідності; принцип індивідуалізації; принцип активності і принцип наочності. [5, с. 147]

Отже, ідеї Григорія Ващенко, провідного, але несправедливо забутого педагога та науковця, є актуальними для розв'язання питань удосконалення дидактичного процесу у сучасній вищій школі, тому що покликані виховувати молодь у дусі патріотизму, любові до рідної мови, а також мотивувати до самовиховання та щоденного вдосконалення.

Список використаної літератури

1. Ващенко Г. Виховний ідеал / Г. Ващенко. – Полтава : Полтавський вісник, 1994. – 90 с.
2. Ващенко Г.Г. Загальні методи навчання : підручник для педагогів. – Видання перше / Григорій Григорович Ващенко. – К. :Українська видавнича спілка, 1997. – 441 с.
3. Ващенко Григорій. Хвороби національної пам'яті. – К.: Школяр, 2003. – 335 с.
4. Гук О. В. Питання освіти молоді у педагогічній спадщині Григорія Ващенко / О. В. Гук // Витоки педагогічної майстерності : зб. наукових праць / Полт. держ. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2009. – № Вип. 6. – С. 127–131.
5. Петренко Л. М. Принципи і методи навчання важливий чинник розвитку освіти за спадщиною Г. Ващенко / Л. Петренко // Дидаскал. – 2017. – № 17. – С. 146-148.
6. П'ятакова Г.П. Проблема методів навчання у педагогічній спадщині К. Ушинського та Г. Ващенко / Г.П. П'ятакова // Вісник Львівського університету. – Львів, 2013. – Вип. 29. – с. 223-233

Марина Рудницька

Г. ВАЩЕНКО ПРО НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

В умовах утвердження України як суверенної держави перед суспільством особливо гостро постала проблема національного та патріотичного виховання молоді. Його метою є набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування в юного покоління, особистісних рис громадян Української держави, незважаючи на належність до тої чи іншої нації, розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури.

Зміст і шляхи формування патріотичних почуттів і національної свідомості обґрунтовані в педагогічній спадщині видатного українського педагога і психолога зі світовим ім'ям Григорія Ващенка. Його основними педагогічними роботами є „Виховний ідеал”, „Виховання волі і характеру”, „Проект освіти в самостійній Україні”, „Загальні методи навчання”, „Хвороби в галузі національної пам'яті”, назви яких наголошують на основних напрямках наукових зацікавлень.

Аналізуючи наукову, педагогічну, дослідницьку літературу, ми помічаємо, що дана проблема знайшла своє відображення у працях вчених А. Алексюка, А. Бойко, О. Вишневського, О. Гентош, Н. Дічек, О. Ковалю, П. Кононенка, В. Майбороди, Л. Петернко, А. Погрібного, М. Стельмаховича, О. Сухомлинської.

Метою нашого дослідження є аналіз поглядів Г. В. Ващенка на національне виховання української молоді.

Педагогічні ідеї, висловлені вченим, на даний момент є особливо актуальними. Адже, на сьогодні в українському суспільстві продовжує зростати соціальне напруження, не припиняються конфлікти, що за своїм масштабом охоплюють всі сфери людського життя. Патріотичне виховання молодих поколінь – це ідея, яку педагог відстоював протягом усього життя. Він вважав, що національне виховання молоді є найважливішим завданням нашого народу. Це, в першу чергу, означає, що в наших молодих людях треба виховувати свідомість своєї національної особливості, тобто свого національного „я”. Кожен з нас, українців, має розуміти те, що він є частинкою великої нації, яка своїми фізичними та психічними властивостями відрізняється від інших народів і має своє національне покликання [2, с. 172].

Одним із найважливіших завдань, яке педагог ставив перед собою – це побудова і організація національної школи, яка не тільки б давала дітям знання, а й виховувала їх відповідно до тих історичних завдань, що стоять перед нашим народом [1, с. 112].

За Г. Ващенком національне виховання ґрунтується на таких принципах: моральність – зв'язок із вселюдським життям; народність – поєднання національного і вселюдського; патріотичність – основа національного життя; демократичність – демократичні стосунки між вихователем і вихованцем; родинність – сімейні стосунки; індивідуальність – урахування фізичного, психічного, соціального, інтелектуального розвитку особистості; природовідповідність – виховання сили і духу особистості, виховання любові до оточуючого довкілля; культуровідповідність – зв'язок з історією нації, культурно-історичними традиціями, його мовою, культурою [4, с. 2].

Тільки на основі високих ідеалів може утворитись міцна, суцільна особистість. Щоб виховати в українській молоді міцну волю і цілісність характеру, потрібно, перш за все, прищепити їм прагнення до високої мети, що об'єднувала б увесь український народ. Такою метою є благо і щастя Батьківщини.

Науковець акцентував увагу на необхідності виховання особистості з почуттям національної гідності, патріотизму, громадянської пошани і злагоди. „Треба виховувати молодь так, щоб вона могла захищати права свого народу і здатна була віддати в боротьбі за нього своє життя. Але, виховуючи в молоді патріотизм, здорову національну гордість, свідомість своєї національної гідності, у жодному разі не можна виховувати в неї безглузду національну пиху й презирство до інших народів лише на тій підставі, що вони не українці”. Оскільки, відчувши, що таке несправедливість, український народ „і сам мусить бути справедливим. Але цього мало. Український народ ще з початку своєї історії протягом віків, борючись за своє існування, разом з тим своїми грудьми захищав європейські народи, що несуть на собі ярмо неволі і намагаються скинути його з себе. В цьому велике історичне покликання українського народу. Йдучи за ним український народ має спричинитися до побудови політичного й суспільного життя не на засадах егоїзму, насильства й експлуатації, а на засадах справедливості і гуманності. Служба Батьківщині наказує підкорити свої інтереси потребам українського народу” [3, с. 177].

Своїми зусиллями молоде покоління українців, вихованих системою національної освіти і виховання, мусить зробити Україну такою, якою її бачив великий патріот Г. Ващенко, і на розбудову якої віддано і безкорисливо працював він.

Отже, у своїх працях Г. Ващенко обґрунтовує думку, що поняття „виховання” повинне носити національний характер, а його основою має бути формування національної свідомості та самосвідомості української молоді. Його педагогічні погляди є глибоко національними, без нальоту шовіністичності, а, навпаки, демократичні, толерантні до будь-якого народу.

Список використаної літератури

1. Ващенко Г. Виховання волі і характеру. – Ч. 2. / Г. Ващенко. – Бюфало-Мюнхен : Видавництво Спілки української молоді, 1957. – 270 с.

2. Ващенко Г. Завдання національного виховання української молоді / Григорій Ващенко // [Твори] / Григорій Ващенко. – К., 2003. – [Т. 5]: Хвороби в галузі національної пам'яті. – С. 170–176.

3. Ващенко Г. Виховний ідеал: підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків : Т. 1 / Г. Ващенко. – Полтава : Полтавський вісник, 1994. – 191 с.

4. Петренко Л. М. Сутність національного виховання за спадщиною Г. Ващенка / Л. М. Петренко // Збірник наукових праць викладачів, аспірантів, магістрантів і студентів фізико – математичного факультету / ПНПУ імені В. Г. Короленка; редкол.: Ю. Д. Москаленко (голов. ред.) та ін. – Полтава : Астроя, 2017. – С.302 – 304.

Дар'я Антоненко

ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА НА ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

Українська школа ХХІ століття взяла за основу тенденцію впевненого руху вперед через кардинальні зміни і реформування. Так, у новій Державній національній програмі "Освіта" підкреслюється, що одним із головних шляхів поліпшення виховання підрастаючого покоління є наповнення змісту виховання культурно-історичним надбанням українського народу. В сучасних умовах розвитку українського суспільства, перебудови всієї системи освіти і культури особливе значення набуває гуманізація і демократизація навчання й виховання молоді. Саме гуманізація і демократизація у свою чергу потребують розв'язання проблеми естетичного розвитку, зокрема й школярів. Формування та розвиток естетичних почуттів підрастаючого покоління займає особливе місце в структурі естетичного виховання.

Григорій Ващенко – видатний український педагог, професор, психолог, яскрава постать української національної свідомої інтелігенції, яку спіткала трагічна доля жити і вмерти в еміграції. Але незважаючи ні на що, його педагогічна спадщина була, є і буде актуальною ще багато років.

Метою нашої публікації є характеристика поглядів Григорія Ващенка на естетичне виховання підрастаючого покоління.

Відомо, що Григорій Ващенко на початку ХХ ст. учительовав в різних гімназіях в Україні, в Грузії, і весь набутий великий педагогічний досвід він використовував в часи творення Української держави в 1917-1920 рр., організуючи учительські курси і школи та проводячи просвітницьку роботу серед населення Полтавщини. З 1927 року Григорій Ващенко стає професором Полтавського Педагогічного інституту. Його наукова праця "Загальні методи навчання" служила підручником для педагогічних інститутів в Україні (цікава доля у цієї праці: в 30-х роках вона була вилучена з ужитку і знищена, щоб знову відродитися в Україні вже у 1997 році). Емігрувавши в Німеччину Григорій Ващенко очолив кафедру педагогіки в Українському Вільному Університеті, а також став ректором Української Богословської Академії в Мюнхені. І чи не найбільше своєї праці вклав професор Григорій Ващенко у справу національного виховання української молоді в умовах діаспори.

Аналізуючи розвиток української духовності від найдавніших часів до сучасних, Григорій Ващенко будує "Виховний Ідеал", що відповідає природним, психічним властивостям української людини. Він вважав, що виховний ідеал повинен подаватися не в готовій формі, і він має супроводжуватися виховною працею педагога під впливом середовища, яке виховує. Професор вказує на ті засоби і методи, які належить застосувати, щоб у результаті виховної праці «осягнути ідеальну людину-українця, громадянина, у якого життєвою метою буде служіння Богові і Україні» [1, с. 183].

Розглянемо завдання української школи щодо будови виховного ідеалу на засадах гармонійного розвитку людини. Григорій Ващенко вказує на 4 основні завдання : інтелектуальне, естетичне, фізичне і морально-релігійне.

Гармонійність педагог розуміє не як розвиток усіх властивостей людини до однакового рівня, а як "певну цілісність, при якій кожна здібність посідає в особі те чи інше місце у зв'язку з роллю її в нашому житті і діяльності" [1, с. 183]. Людину можна визнати за гармонійно розвиненою лише за тієї умови, коли якась властивість її посідає центральне місце в її психічному житті і відіграє роль стрижня, навколо якого органічно об'єднуються.